Oponentský posudek diplomové práce Bc. Marie Fléglové: *„Subkultura tetování - Obsahová analýza časopisu Inked“*. Praha, Fakulta humanitních studií UK 2013, 88 s. včetně příloh

Diplomová práce Marie Fléglové se věnuje fenoménu tetování jako jedné z forem tělesných modifikací. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou (sic!). První nejprve seznamuje s „pojmem ‚subkultura‘, [přičemž prezentuje] její dělení, znaky, historický vývoj“ (s. 6) a následně podává „pohled do historie vzniku a vývoje tetování. Zaměřuje se na jednotlivé funkce, symboliku, představuje styly i techniky.“ (s. 5). Druhá se skládá z „rozboru vybraného lifestylového tatérského (sic!) časopisu, kterým je americký magazín Inked.“ (s. 5). Práce je doplněna pěti stranami obrazové přílohy (s. 84-88).

Na úvod je třeba kladně ohodnotit, že si autorka vybrala ke zpracování téma, které je v současné české vědecké produkci (na rozdíl od produkce světové), stále spíše opomíjené. Tetování jako jedna z forem bodyartu představuje významný fenomén současné společnosti a snahu o prohloubení jeho porozumění je třeba ocenit.

Tím však bohužel veškeré ocenění hodné aspekty práce končí. Práce obsahuje takové množství problémů, že se v následujícím výčtu omezím pouze na ty nejvýznamnější a ty, na něž bych v jiné práci běžně upozorňoval, z důvodu omezeného rozsahu svého posudku pominu.

V prvé řadě není zřejmé, jedná-li se o práci teoretickou nebo empirickou, což je dané mimo jiné i tím, že zmiňované dvě, resp. tři části spolu obsahově pramálo souvisí. V případě empirické práce slouží teorie na jedné straně k ukotvení zkoumané problematiky, na straně druhé k vymezení teoretického rámce, skrze nějž budou empirická data nahlížena. K tomu však v teoretické části nedochází, resp. patrně měl být tímto teoretickým rámcem koncept subkultury, ale v dalších částech se s ním nikde ani v té nejmenší míře dále nepracuje, tudíž je tento koncept v práci zcela zbytečný. Druhá část pak čtenáře sice seznamuje s problematikou tetování, ovšem bez zjevného vztahu s následující empirickou částí, tedy s analýzou časopisu věnovaného tetování.

V případě, že by se jednalo o práci teoretickou, čemuž by do určité míry napovídal rozsah části věnované tetování (s. 13-59), není potom zřejmé, proč obsahuje práce ještě část třetí (empirickou).

Nabízí se tedy domněnka, že se vlastně jedná o dvě zcela nesouvisející práce, práci teoretickou, věnovanou seznámení s fenoménem tetování na té nejširší úrovni (patrně společně s představením konceptu subkultury), a práci empirickou, která si klade za cíl analýzu magazínu Inked. Tomu by mohl odpovídat i samotný dvoudílný název práce, jehož části spolu vlastně také nijak explicitně nesouvisí. Ačkoliv je tedy možné představit si diplomové práce „Subkultura tetování“ a „Obsahová analýza časopisu Inked“, v jejich spojení postrádám smysl.

V hodnocení jednotlivých částí si dovolím začít odzadu. Cílem empirické části je podle autorky „samotný výzkumný proces, kterým je kvantitativní obsahová analýza.“ (s. 5). Domnívám se, že cílem jakéhokoliv výzkumu je zodpovězení výzkumných otázek (v případě výzkumu kvalitativního), resp. potvrzení či vyvrácení hypotéz (u výzkumu kvantitativního). Samotný výzkumný proces může být cílem pouze v případě „cvičení“, které má sloužit k jeho ovládnutí. V tomto případě by pak termín „praktická část“ odkazoval právě k takovému cvičení, stejně jako autorčino tvrzení, že „se s touto výzkumnou metodou setkává[...] v praxi poprvé...“ (s. 59). Ovšem diplomová a ostatně ani žádná absolventská práce by neměla být pouhým cvičením, ale uceleným vědeckým textem, který dokládá, že je autor schopný vědecky pracovat.

Abych autorce nekřivdil, na s. 60 uvádí, že se pokusí „charakterizovat toto vybrané médium“ a „v průběhu dvou let [ji bude] zajímat jeho tematická agenda a vývoj během této časové osy“. Ovšem, jak si patrně sama uvědomuje, vytýčený cíl ukázat vývoj časopisu není

možné ukázat ani v rámci dvou let ani pěti čísel, která analyzovala, tudíž touto otázkou se dále nezabývá. Sice právě otázka po vývoji by mohla být zajímavá a v důsledku přínosná, ale potom by bylo nutné analyzovat časopis od začátku jeho vydávání (což ostatně vzhledem k tomu, že se jedná o měsíčník, který vychází pouze 11 let, není nemožné). Z celé analýzy tedy zbývá pouze analýza tematické agendy, kterou si autorka rozdělila do pěti otázek (s. 64). Pomineme-li skutečnost, že výzkumný vzorek (101 článků) je pro kvantitativní analýzu minimalistický, zůstává otázkou, jak byla ona analýza provedena. V tomto ohledu se autorka od minimalismu neodchýlila a tudíž provedla analýzu četnosti celkem 5-ti proměnných, které prezentuje v tabulkách a grafech na s. 70-75.

Nebudu se v tomto ohledu zmiňovat o tom, k jak zajímavým zjištěním zvolená metoda přispěla, ani o tom, zda by nebylo vhodné zvolit metodu jinou, ale neodpustím si ještě tři poznámky týkající se aplikace zvolené metody. Za prvé není jasné, jak autorka vybírala čísla časopisu, která bude analyzovat. Vzhledem k tomu, že se jednalo o dva ročníky a časopis je měsíčník, musela nějakým způsobem vybrat celkem z 24 čísel. Za druhé v případě analýzy toho, jakému genderu je určen obsah článků, není nikde ani zmínka o tom, jakým způsobem tuto přináležitost autorka určovala. To považuji za o to zásadnější, že si sama uvědomuje, že „se jedná o čistě subjektivní pohled na obsah článků, který se může jiným jevit zcela odlišně.“ (s. 73). Za třetí při analýze autorství článků dochází mimo jiné k závěru, že každý z genderů přispíval nejčastěji do určitých rubrik. K tomuto závěru však nedochází na základě zvoleného analytického postupu kvantitativní analýzy, tedy s využitím jednoduché kontingenční tabulky, ale pomocí „[p]ročtení a prozkoumání všech pěti čísel [, které] nám dalo jasnou odpověď, kde se nejčastěji objevují ženy a kde muži.“ Což při nejlepší vůli nelze považovat za metodologicky adekvátně podpořený argument.

Jako druhému se budu věnovat teoretickému ukotvení práce v konceptu subkultury, který autorka představuje na s. 7-12. Ani zde autorka neprokazuje, že užitému konceptu dostatečně porozuměla, což je patrné například desinterpretací stěžejního konceptu, *stylu*, který autorka definuje jako „jak[ýsi] identitní[...] balíč[ek], který obsahuje všechno od společně sdílené ideologie až po oblečení“ (s. 7). Zároveň není zřejmé, z jakého důvodu autorka zařadila do výkladu kapitolu o historii výzkumů subkultur (s. 9-10).

Nejzásadnějším problémem této části je však aplikace samotného konceptu subkultury na tetování v tom, co autorka označuje jako subkultura tetování. Lze akceptovat, že si autorka zvolila koncept subkultury na místo některého alternativního konceptu, např. Eliasovy figurace (jak činí např. Michael Atkinson ve sborníku Subcultures Reader, který autorka uvádí v seznamu použité literatury). Ovšem autorka v práci nepíše ani o figuraci tetování, ba ani o subkultuře tetování, ale o fenoménu tetování. O subkultuře tetování lze hovořit pouze v případě jedinců, kteří na tomto základě budují (když už ne primárně, tak alespoň do jisté míry) svou identitu a zároveň cítí přináležitost k podobně modifikovaným jedincům. To se do značné míry kryje s jedinci, kteří jsou tzv. *heavy tattooed*, tj. mají rozsáhlá či mnohočetná tetování. Na tomto základě pak např. Angus Vail rozlišuje mezi jedinci, kteří *jsou tetovaní* (tj. členové subkultury tetování), a kteří *mají tetování* (nečlenové subkultury tetování). Pokud tedy autorka argumentuje tím, že „[v] současné chvíli tomuto fenoménu “propadlo” až pětadvacet procent osob ve věku do třiceti let [...] Tetování je subkulturou bez hranic a konkrétních pravidel [...] [a] [p]ři hledání styčných bodů ‚tattoo scény‘ lépe než ‚subkultura‘ funguje termín ‚dílčí kultura‘, která lépe a přesněji vyjadřuje kulturní sounáležitost s dominantní společností.“ (s. 12), zcela zjevně nemůže hovořit o subkultuře tetování. Kromě toho, v další kapitole věnované tetování hovoří o tak rozmanitých fenoménech, od tetování v prehistorii, přes tetování etnických skupin v různých částech světa až po obecné funkce tetování, které ani při nejlepší vůli nelze označit jako součást subkultury tetování.

Tímto se dostávám k centrální části celé práce, které je věnováno nejvíce prostoru, k části změřené na tetování. Jejím základním pochybením je příliš široký záběr, který autorka charakterizuje v úvodu takto: „Tato diplomová práce je tohoto tématu [tetování] plná. Zaměřuje se na historický vývoj, změny, funkce a techniky tetování.[...] Je snaha (sic!) o stručný a přehledný popis veškerých znalostí a historie tohoto fenoménu, práce se snaží být maximálně komplexní a čtivá i pro čtenáře, který se s touto formou zdobení dostává do kontaktu poprvé.“ (s. 5). Tento ambiciózní cíl se jí v rámci diplomové práce nejenže nemůže podařit naplnit (minimálně vzhledem k jejímu rozsahu), ale vyvstává i otázka, proč by se o něco takového měla pokoušet, když zde existuje přesně taková práce z pera Martina Rychlíka, *Tetování, skarifikace a jiné zdobené těla...* Je samozřejmě relevantní pokusit se o zpracování stejného tématu znovu, ale v takovém případě musí být nová práce buď založena na konstruktivní kritice předchozího díla, které chce v nějakém ohledu překonat, nebo musí na téma nahlížet novým, neotřelým způsobem. Bez jakéhokoliv podceňování se domnívám, že obě alternativy zdaleka přesahují možnosti většiny studentů magisterského studia, nejen autorky této práce.

K tomu všemu není práce zvládnuta ani po stránce práce s literaturou a zdroji. Na magisterské úrovni by autorka zaprvé již měla zvládnout užívat k definování konceptů, s nimiž pracuje, jiné zdroje než slovníky (s. 7, 14, 16, 28, 58, 70), neužívá-li je jako pramen, který podrobuje kritice, což autorka nečiní. Za druhé by měla dokázat zhodnotit relevanci užitých zdrojů z hlediska jejich odbornosti a adekvátně je užívat ve své argumentaci, aby nedocházelo k tomu, že při definování pojmu z teorie subkultur se autorka opírá o (dez)interpetaci hudebního publicisty z populárněnaučné publikace (s. 7). Za třetí by měla dokázat adekvátně citovat stati publikované v editovaném díle, aby za autora tvrzení neoznačovala editora (viz údajná tvrzení Petra Janečka, s. 11).

Za zdaleka největší problém však považuji to, že značná část (či dokonce většina) kapitoly o tetování (s. 13-59) je v podstatě parafrázovaný či zdánlivě parafrázovaný obsah některých kapitol výše zmiňované práce Martina Rychlíka (téměř zcela to platí o s. 50-58). Zdánlivými parafrázemi přitom myslím věty s nahrazenými slovy či upraveným slovosledem. Někdy tak autorka činí dokonce bez odkazu na zdroj (např. téměř celá s. 16). Autorka nejenže kompiluje Rychlíkův vlastní text, ale dokonce stejně jako Rychlík cituje pasáže jiných autorů. Přitom však odkazuje na původní práce, takže fakt, že se jedná v podstatě opět o Rychlíkův text není tak zřetelný (např. Wolaková s.30, van Gennep s. 51, Benedictová s. 53, Durkheim s. 54). Pouze skutečnost, že autorka Rychlíka explicitně zmiňuje na s. 6 jako primární zdroj mne odrazuje od toho, abych práci považoval za úmyslný plagiát. V žádném případě však toto nelze považovat za adekvátní práci s pramennou literaturou.

Mám-li své argumenty shrnout, práce nejenže není koncepčně ucelená, vykazuje metodologická pochybení a chybně pracuje s teoretickými koncepty, ale zejména je do značné míry kompilátem práce Martina Rychlíka.

Na tomto základě se domnívám, že předkládaná práce v podstatě v žádném aspektu nesplňuje podmínky kladené na diplomovou (či dokonce jen bakalářskou) práci a proto ji nemohu než **nedoporučit k obhajobě**.

V Praze 15.6.2013

Mgr. Martin Heřmanský, Ph.D.